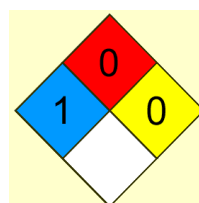

OVA-ohje: ALUMIINISULFAATTI

Sisällysluettelo

Synonyymit

1. Aineen ominaisuudet, luokitus ja käyttö
2. Terveysvaara
3. Vaikutukset ympäristöön
4. Toiminta onnettomuustilanteissa
5. Käsittely ja varastointi
6. Kuljetusmääräyksiä
7. Kirjallisuus

► Tiivistelmä

CAS-numero	10043-01-3
EY-numero (EINECS-numero)	233-135-0
Molekyylikaava	$\text{Al}_2\text{O}_{12}\text{S}_3$
Rakennekaava	$\text{Al}_2(\text{SO}_4)_3$

Synonyymit

suomi:	alumiinitrisulfaatti, alumiiniumsulfaatti
ruotsi:	alumiiniumsulfat
englanti:	aluminum sulfate, aluminium sulfate, aluminium sulphate, aluminum alum, aluminum trisulfate, dialuminum sulfate, dialuminum trisulfate
saksa:	Aluminiumsulfat

1 Aineen ominaisuudet, luokitus ja käyttö

1.1 Aineen kuvaus

Alumiinisulfaatti on hajutonta, kiiltävää valkoista/väritöntä jauhetta tai kiteitä. Alumiinisulfaatti on hygroskooppista eli se imee itseensä kosteutta ilmasta.

1.2 Yleisiä fysikaalis-kemiallisia ominaisuuksia

Molekyyli massa	342,15 g/mol
Tiheys	2,71 (vesi = 1) 20 °C:ssa
Sulamispiste	86,5 °C
Kiehumispiste	770 ° C (hajoaa)
Liukoisuus	veteen hyvin liukeneva (981 g/l 20°C:ssa)
pH	3,2 (0,3 M vesiliuos)
Dissosioitumisvakio	$pK_a = 3,35$ (0,3 M vesiliuos)

1.3 Reaktiivisuus

Alumiinisulfaatti on yleensä stabiili. Se absorboi kosteutta ilmasta. Alumiinisulfaatti reagoi veden kanssa synnyttäen lämpöä ja muodostaen syövyttävää rikkihappoa. Alumiinisulfaatti saattaa reagoida kiivaasti voimakkaiden hapettimien, kuten kloorin, perklooraattien ja peroksidien kanssa muodostaen rikkidioksidiä. Se saattaa reagoida kiivaasti voimakkaiden pelkistimien, kuten natriumhydroksidin kanssa. Kuiva alumiinisulfaatti ei syövytä metalleja, mutta kostuessaan se syövyttää esim. valurautaa, terästä ja alumiinia.

1.4 Palo- ja räjähdysvaara

Alumiinisulfaatti ei pala eikä ylläpidä palamista. Korkeissa lämpötiloissa (770 ° C) alumiinisulfaatti hajoaa alumiinioksidiksi ja syövyttäväksi ja myrkylliseksi rikkidioksidi- ja/tai rikkiatrioksidikaasuksi. Tiiviisti suljetut alumiinisulfaattisäiliöt saattavat revetä tulipalon kuumentamina.

1.5 Luokitus ja merkinnät

Alumiinisulfaatti ei ole Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 (ns. [CLP-asetuksen](#)) vaarallisten aineiden yhdenmukaisessa luokitus- ja merkintäluettelossa. Valmistajat luokittelevat alumiinisulfaatin ärsyttäväksi aineeksi, joka aiheuttaa vakavan silmävaurion vaaraa (H318/R41).

Alumiinisulfaattia ei ole mainittu kansainvälisissä eikä kansallisissa kuljetusmääräyksissä.

1.6 Raja-arvoja

HTP (2009) (työpaikan ilman haitalliseksi tunnettu pitoisuus)		1 mg/m ³ /8 h (alumiinina)
TEEL-arvot (Temporary Emergency Exposure Limit, USA)	TEEL-0	12,7 mg/m ³ /15 min
	TEEL-1	12,7 mg/m ³ /15 min
	TEEL-2	12,7 mg/m ³ /15 min
	TEEL-3	150 mg/m ³ /15 min

TEEL-arvojen määritelmät on esitetty [käyttäjän oppaassa](#) (kappale 1.6).

1.7 Käyttö

Alumiinisulfaattia käytetään mm. veden ja jätevedenpuhdistuksessa, elintarviketeollisuudessa, valokuvauskemikaalina, kankaiden värjäyksessä, väriaineiden valmistuksessa, nahan parkituksessa, pH:n tasaajana, katalyyttinä, sementin kovettumisen nopeuttajana, liekinestoaineiden lisäaineena, puun ja selluloosan käsittelyssä, hajujen ja kaasujen absorboijana, sideaineena ja antiperspiranttien valmistuksessa.

2 Terveysvaara

2.1 Välittömät vaikutukset

Alumiinisulfaattipöly muuttuu happamaksi absorboidessaan kosteutta. Se saattaa ärsyttää ihoa sekä hengitysteitä aiheuttaen nuhaa, kurkkukipua, yskää ja hengenahdistusta.

Alumiinisulfaattipöly muuttuu happamaksi silmän limakalvoilla ja aiheuttaa ärsytystä.

Alumiinisulfaatin onnettomuudessa saastuttama juomavesi aiheutti lieviä ja ohimeneviä oireita, kuten pahoinvointia, oksentelua, ripulia, haavaumia suussa ja iholla, ihottumaa ja nivelsärkyä. Nieltynä suuret määrät alumiinisulfaattia saattavat aiheuttaa mahalaukun limakalvojen ärsytystä.

2.2 Toistuvan altistumisen vaikutukset

Altistumisen alumiinisulfaattipölylle on yksittäisissä tapauksissa kuvattu aiheuttavan kroonista nuhaa tai astmaa.

Pitkällinen tai toistuva ihoaltistuminen alumiinisulfaattipölylle tai sen ärsyttävälle liuoksille saattaa aiheuttaa ärsytysihottumaa.

3 Vaikutukset ympäristöön

Maahan joutunut alumiinisulfaatti absorboi kosteutta ilmasta sekä maaperästä. Alumiinisulfaatti reagoi kosteassa maaperässä veden kanssa ja muodostuu rikkihappoa. Muodostunut rikkihappo on maaperässä kulkeutuvaa. Rikkihappo neutraloituu jonkin verran kulkeutuessaan maaperässä, mutta sitä voi joutua pohjaveteen. Maaperän pH ja muut ominaisuudet vaikuttavat siihen, missä muodossa alumiini esiintyy. Siitä voi muodostua alumiinihydroksidia tai kompleksiyhdisteitä esimerkiksi fluoridin tai hydroksidien kanssa.

Veteen joutunut alumiinisulfaatti reagoi veden kanssa ja muodostuu rikkihappoa, joka sekoittuu hyvin veteen. Rikkihapon haitallisuus vesielioille perustuu sen voimakkaaseen happamuuteen. Kaloille haitallinen veden pH on alle 5 ja muille vesielioille alle 5,5. Alumiini pysyy happamissa olosuhteissa (pH n. 4 - 5) alumiini-ionina, joka on erittäin myrkyllistä vesielioille. Onnettomuustilanteessa voivat riittävän happamat olosuhteet alumiini-ionin esiintymiselle olla mahdollisia. Vesiliuoksen pH:n kohotessa alkaen pH:sta 5 – 6 muodostuu kolloidista alumiinihydroksidia, jonka haitallisuus vesielioille on vähäisempää. Alumiini on kuitenkin pysyvää ja olosuhteista riippuen se voi esiintyä vesiympäristössä eri muodoissa. Alumiinisulfaatin on testien perusteella todettu olevan vain lievästi myrkyllistä vesielioille. Sen LC50-arvoksi on saatu kalalle 644 mg/l (96 h) ja EC50-arvoiksi vesikirpulle 269 - 850 mg/l (48 h).

Alumiinisulfaatin ei ole todettu kertyvän vesielioihin.

Voimassa olevien kriteerien perusteella alumiinisulfaattia ei luokitella ympäristölle vaaralliseksi.

4 Toiminta onnettomuustilanteissa

4.1 Palo ja räjähdys

Alumiinisulfaatti ei ole palavaa. Tulipalossa siitä kuitenkin vapautuu ärsyttäviä ja myrkyllisiä kaasuja (rikin oksideja). Sammutusmenetelmää valittaessa on otettava huomioon, että vesi muodostaa alumiinisulfaatin kanssa syövyttävää rikkihappoa. Tulipalotilanteessa alumiinisulfaattisäiliöitä tulee

valella vesisuihkulla, jotta ne eivät repeäisi aineen hajotessa syntyvän paineen vaikutuksesta.

4.2 Vuoto ja valuma

Vaara-alueen arviointi

Eristä vuotaneen aineen välitön läheisyys.

Torjunta ja suojautuminen

Estä vuotaneen aineen pääsy viemäreihin tai vesistöihin. Älä päästä vettä alumiinisulfaattisäiliön sisälle tai alumiinisulfaattijauheen päälle.

Henkilönsuojaimina käytetään suojakäsineitä (katso materiaalit kohdasta 5), kumisaappaita ja P2-luokan suodatusuojainta haitallista pölyä vastaan.

Alueen puhdistaminen

Ympäristöön päässyt kiinteä alumiinisulfaatti kerätään talteen merkittyihin suljettuihin astioihin. Likaantunut alue huuhdellaan vedellä.

4.3 Ensiapu

Hengitysteitse tapahtunut altistuminen

Jos hengitysteissä esiintyy ärsytystä, siirrä altistunut henkilö raittiiseen ilmaan ja aseta tarvittaessa lepoon. Jos ärsytysoireet jatkuvat, ota yhteys lääkäriin.

Ihokosketus

Riisu likaantunut vaatetus ja huuhtele ihoa välittömästi haalealla juoksevalla vedellä ainakin 5 minuutin ajan. Jos ihon ärsytysoireet jatkuvat, jatka huuhtelua ja ota yhteys lääkäriin.

Roiskeet silmään

Huuhtele välittömästi silmää haalealla juoksevalla vedellä silmäluomia auki pitäen ainakin 15 minuutin ajan (poista piilolinssit, mikäli mahdollista). Jos ärsytysoireet jatkuvat, jatka huuhtelua ja ota yhteys lääkäriin.

Suun kautta tapahtunut altistuminen

Huuhtele altistuneen henkilön suu. Älä oksennuta. Anna runsaasti vettä juotavaksi. Jos altistuneella henkilöllä on ärsytysoireita, toimita välittömästi ensihoitopaikkaan lääkärin tutkimusta varten.

Lisäohjeita saa tarvittaessa yleisestä hätänumerosta puh. 112 ja Myrkytystietokeskuksesta puh. 09-471 977.

4.4 Lääkärin antama hoito

Hengitysteitse tapahtunut altistuminen

Hoito on oireenmukaista. Potilaalla saattaa esiintyä kurkunpään turvotusta, trakeobronkiaalista limaneritystä ja keuhkoputkien supistelua. Kurkunpään turvotusta voidaan hoitaa adrenaliini-inhalaatioaerosolilla (enintään kolme inhalaatiota puolen tunnin aikana). Bronkusspasmien laukaisemiseen annetaan beeta-2-selektiivistä sympatomimeettiiä (esim. salbutamoli, terbutaliini tai fenoteroli; kaksi annosta kolmen tunnin välein).

Suun kautta tapahtunut altistuminen

Lääkehiilen käyttö ei ole suositeltavaa, koska se voi laukaista oksennusrefleksin. Tarkkaile, esiintyykö potilaalla ruokatorven tai maha-suolikanavan ärsytystä tai mahdollisia syövytysvammoja. Jos potilaalla ilmenee voimakkaita oireita, on tarpeen tehdä mahan täyhystystutkimus syövytysvaikutusten tutkimiseksi ja hoitamiseksi.

4.5 Jätteiden käsittely

Alumiinisulfaattijäte tulisi ensisijaisesti käyttää uudelleen.

5 Käsittely ja varastointi

Kiinteä alumiinisulfaatti on ärsyttävä aine. Vältä pölyn syntymistä. Käytä tarvittaessa henkilönsuojaimia, kuten suojakäsineitä, kumisaappaita ja hengityksensuojainta (P2-luokka). Kaikki kemikaalisuojakäsinemateriaalit ovat sopivia. Älä käsittele yhdessä yhteensopimattomien materiaalien, kuten veden ja voimakkaiden hapettimien ja emästen kanssa. Kemikaalin kuiva lakaiseminen ei ole suositeltavaa, vaan siivoamisessa tulisi käyttää tehokkain suodattimin varustettua imuria.

Varastoi viileässä, kuivassa paikassa suojassa auringonvalolta ja kuumuudelta ja erossa yhteensopimattomista materiaaleista, kuten vedestä, voimakkaista hapettimista ja emäksistä.

6 Kuljetusmääräyksiä

Alumiinisulfaatille ei ole olemassa kuljetusluokitusta.

7 Kirjallisuus

Huom. Tähdellä (*) merkityt ovat maksullisia tietokantoja.

[AQUIRE \(Aquatic Toxicity Information Retrieval Database\)](#). U.S. Environmental Protection Agency (EPA); 2002.

Bingham E, Cohn B, Powell CH. Patty's Toxicology, volume 2. 5. Edition. John Wiley & Sons, Inc.; 2001.

* [CHEMINFO database](#). Canadian Centre for Occupational Health and Safety; 2002.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1272/2008 ([CLP-asetus](#)).

Forsberg K, Mansdorf SZ. Quick selection guide to chemical protective clothing. 3rd ed. New York (NY): Van Nostrand Reinhold; 1997.

[GESTIS \(Gefahrstoffinformationssystem der gewerblichen Berufsgenossenschaften\)](#). Berufsgenossenschaftliches Institut für Arbeitssicherheit (BIA), Deutschland; 2002.

[HSDB \(Hazardous Substances Data Bank\)](#). Bethesda (MD): U.S. National Library of Medicine (NLM); 2002.

International Chemical Safety Cards (ICSC). [ICSC: 1191. Aluminium sulfate](#). WHO/IPCS/ILO; 1994.

International Programme on Chemical Safety (IPCS). Environmental Health Criteria 194: Aluminium. Geneva: World Health Organization; 1997.

IUCLID (International Uniform Chemicals Information Database). Brussels: European Commission, European Chemicals Bureau; 2002. [Data sheet: aluminium sulfate](#) (tiedot toimittanut Kemira Oyj).

* MEDITEXT® Medical Management. [TOMES® System](#). Greenwood Village (CO): MICROMEDEX; 2002.

Metals and their compounds in the environment: occurrence, analysis and biological relevance. Edited by Ernest Merian. VCH Publishers, Inc.; 1991.

[The N-CLASS Database on Environmental Hazard Classification](#). Version Web 5. Brussels: European Commission, European Chemicals Bureau & Copenhagen: Nordic Council of Ministers; 2001.

OHM/TADS (Oil and Hazardous Materials/Technical Assistance Data System). U.S. Environmental Protection Agency (EPA);2002.

[Protective Action Criteria \(PAC\) with AEGLs, ERPGs, & TEELs: Rev. 26 for Chemicals of Concern \(09/2010\)](#). Subcommittee on Consequence Assessment and Protective Actions (SCAPA), 2010.

Sjögren B, Elinder C-G. Nordiska expertgruppen för gränsvädesdokumentation. 105. Aluminium. Arbete och Hälsa 1992:45.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Kemian työsuojeluneuvottelukunta. [HTP-arvot 2009](#). Tampere: Sosiaali- ja terveysministeriö; 2009.

Vaarallisten aineiden kuljetus rautatiellä. Lakikokoelma. Helsinki: Oy Edita Ab; 2002.

Vaarallisten aineiden kuljetus tiellä. Lakikokoelma. Edita Publishing Oy, Helsinki, 2009.

WHO 1997. Aluminium. Environmental Health Criteria 194. World Health Organization. International Programme on Chemical Safety. Geneve.

Tämä turvallisuusohje on tehty Työsuojelurahaston tuella.

TÄRKEÄ HUOMAUTUS:

OVA-turvallisuusohjeet on laadittu asiantuntijaryhmässä, johon on kuulunut asiantuntijalaitosten, kemianteollisuuden sekä viranomaisten edustajia. Turvallisuusohjeiden ja käyttäjän oppaan sisältämät tiedot perustuvat laatimis- tai päivittämishetkellä käytettävissä olleeseen tietoon sekä tällöin voimassa olleisiin määräyksiin. OVA-ohjeita saa kopioida VAIN omaan käyttöön. OVA-ohjeita ei saa sellaisenaan käyttää tuoteselosteena tai käyttöturvallisuustiedotteena, niiden asemasta tai niiden liitteenä tai muuna vastaavana asiakirjana. Ohjeet laatinut asiantuntijaryhmä ja Työterveyslaitos eivät ole vastuussa tietojen perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

◀ [OVA-etusivulle](#)

Päivitetty 13.01.2011.

Näitä ohjeita kehitetään jatkuvasti ja kaikki palaute on tervetullutta. Lähetä [palautetta](#).

© [Työterveyslaitos](#)